

Lausunto

19.5.2021

 VN/9962/2021
 VN/9962/2021-VM-3

Ympäristöministeriö

Valtiovarainministeriön lausunto asumisneuvonnan lakisääteistämistä valmistelleen työryhmän raportista

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan *asumisneuvonnan saatavuuden parantamiseksi tehdään asumisneuvonnasta lakisääteistä ja osoitetaan siihen riittävät resurssit. Turvataan riittävä asumisneuvonta yhdessä kuntien kanssa.* Asumisneuvonnan lakisääteistämistä valmistellut työryhmä on pohtinut lakisääteistämisen edellytyksiä ja asumisneuvonnan kehittämiseen liittyviä muita vaihtoehtoja.

Työryhmäraportissa ehdotetut vaihtoehdot ovat: 1) lakisääteisen asumisneuvonnan järjestäminen keskittämällä sen toteuttaminen osaksi sosiaalipalveluja, 2) asumisneuvonnan järjestäminen lakisääteistämällä se kunnan järjestämisvastuulle, 3) ARA:n koordinoima sopimusmalli, 4) asumisneuvonnan vahvistaminen ja kehittäminen ilman lakisääteistämistä.

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa työryhmän laatimasta raportista ja siinä esitetyistä vaihtoehdoista.

Valtiovarainministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Valtiovarainministeriö pitää asumisneuvontaa tarpeellisena ja hyödyllisenä toimintana ja kannattaa sen kehittämistä niissä kunnissa, joissa sille on todellista tarvetta. Asumisneuvonta on kuitenkin organisoitu eri kunnissa eri tavoin, sitä tarjotaan eri muodoissa ja eri sisältöisenä. Kunnasta riippuen asumisneuvontaa toteutetaan joko osana kunnan sosiaali- ja terveydenhuoltoa tai asuntotoimea, kunnan omistamassa kiinteistöyhtiössä, valtakunnallisissa kiinteistöyhtiöissä tai järjestöissä taikka näiden yhdistelmänä. Lisäksi merkittävässä osassa kuntia ei tarjota lainkaan asumisneuvontaa, koska sille ei ole katsottu olevan niissä tarvetta. Myös asumisneuvonnan kohteena oleva ihmisjoukko ja sen rahoittamistavat vaihtelevat toteutustavan mukaan. Asumisneuvontaa voidaan tarjota esimerkiksi kaikille kunnan asukkaille, vain yksittäisen kiinteistöyhtiön asukkaille tai järjestön asiakkaille.

Nykyinen tapa tarjota asumisneuvontaa on joustava ja ottaa huomioon kunkin kunnan omat tarpeet, niissä vallitsevan asuntotilanteen sekä niissä ajan saatossa muotoutuneet ja parhaaksi katsotut toimintatavat. Asumisneuvonnan säättäminen kuntien tai hyvinvointialueiden lakisääteiseksi tehtäväksi pitäisi sen sijaan sisällään monia ongelmia. Lakisääteinen velvoite koskisi lähtökohtaisesti kaikkia kuntia tai hyvinvointialueita, mutta käytännössä asumisneuvonnalle on tarvetta vain osassa kuntia tai hyvinvointialueiden alueita. Lakisääteisen tehtävän rajaaminen vain tällaisiin kuntiin tai alueisiin olisi haastavaa. Ongelmaksi muodostuisi myös lakisääteisen tehtävän rahoittaminen: valtionosuusjärjestelmän tai hyvinvointialueiden rahoitusmallin kautta olisi vaikea kohdistaa valtion rahoitus juuri niihin kuntiin tai alueisiin, joilla asumisneuvonnalle on suurin tarve. Myös puutteellinen tieto asumisneuvonnan kunnille aiheuttamista kustannuksista muodostaisi ongelman asumisneuvonnan lakisääteistämisen

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
 00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
 Helsinki

29 516 001
 35 829 516 001

valtiovarainministerio@vm.fi

kannalta. Ilman tarkkoja kustannustietoja valtion olisi vaikea korvata kunnille asumisneuvonnasta aiheutuvia nettokustannuksia hallitusohjelman ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 55 §:n edellyttämällä tavalla. Lisäksi asumisneuvonnan lakisääteistäminen pakottaisi todennäköisesti kuntia yhtenäistämään asumisneuvonnan toteutustapojaan, jolloin ratkaistavaksi tulisi esimerkiksi se, toteutetaanko asumisneuvonta osana kunnan sosiaalipalveluita, asuntotoimea vai kunnan omistamissa kiinteistöyhtiöissä ja tarjotaanko asumisneuvontaa kaikille kunnan asukkaille vai ainoastaan esimerkiksi kunnan kiinteistöyhtiön asukkaille. Lakisääteinen asumisneuvonta myös estäisi STEA:n kautta nykyisin myönnettävän asumisneuvonnan rahoittamisen, sillä STEA ei voi rahoittaa lakisääteistä toimintaa.

Hallitusohjelman liitteen mukaisesti asumisneuvontaan oli alun perin varattu kehysvarauksena 9,3 milj. euroa, mikä perustui arvioon etenkin suurimmissa kaupungeissa käytettävästä asumisneuvontaresurssista. Työryhmäraportissa todetaan arviona, että pelkästään asumisneuvontaan käytettävät palkkakulut olisivat 4-6 milj. eurosta ylöspäin. Osana vuosia 2022-2025 koskevaa julkisen talouden suunnitelmaa em. 9,3 milj. euron kehysvarausta on pienennetty siten, että vuodesta 2023 pysyvän lisärahoituksen osuus olisi 4,3 milj. euroa. Onkin ilmeistä, että jäljellä oleva rahoitus ei enää riittäisi kattamaan asumisneuvonnan lakisääteistämisen edellyttämää määrärahatarvetta.

Edellä mainituilla perusteilla valtiovarainministeriö katsoo, että asumisneuvontaa tulisi kehittää ilman sen säätämistä lakisääteiseksi tehtäväksi. Tämän vaihtoehdon puitteissa hallituksen asumisneuvonnan kehittämiseen varattua määrärahaa voisi käyttää esimerkiksi kehittämiseen, koulutukseen ja ohjaukseen. Työryhmäraportissa todetaan asumisneuvonnan kustannustehokkuus ja toiminnan aiheuttamat säästöt esim. vuokranantajille. Tästä syystä on epäselvää, miksi asumisneuvonta ei yleisty nopeammin ja laajemmalle ilman julkista rahaa, koska se on todistetusti kustannustehokasta. On mahdollista, että tämä edellyttäisi nykyistä laajempaa tietoisuutta ilmiöstä ja toiminnan vaikuttavuudesta.

Jos esimerkiksi asumisneuvonnan käsitteitä tai viranomaisten ja muiden toimijoiden välistä tietojenvaihtoja haluttaisiin kehittää laintasoisin säännöksin tai ARAn ohjeistuksella, tämä olisi mahdollista myös ilman asumisneuvonnan säätämistä kuntien tai hyvinvointialueiden lakisääteiseksi tehtäväksi. Lisäksi asiassa on otettava huomioon vireillä oleva sote-uudistus. Uusien hyvinvointialueiden rooli on vasta muotoutumassa, ja uudistus merkitsisi tuntuvia muutoksia myös kuntien rooliin ja toimintaan. Tällaisessa merkittävässä muutostilanteessa asumisneuvonnan säätäminen kuntien tai hyvinvointialueiden tehtäväksi ei olisi perusteltua.

Työryhmäraportissa hahmotellaan kuitenkin esimerkkinä, että asumisneuvonnasta voitaisiin antaa valtioneuvoston periaatepäätös, jossa *linjattaisiin asumisneuvonnan kehittämistä ja rahoituksen jatkuvuutta*. Valtiovarainministeriö ei suhtaudu periaatepäätöksen laadintaan mitenkään kriittisesti, mikäli sille löytyy perusteita. On kuitenkin syytä muistaa, ettei periaatepäätöksillä linjata rahoituksesta, vaan rahoitusratkaisut tehdään aina osana julkisen talouden suunnitelmaa ja talousarviota koskevia menettelyjä.

Näin ollen valtiovarainministeriö katsoo, että jatkovalmistelun pohjaksi tulisi ottaa vaihtoehto, jossa asumisneuvontaa kehitettäisiin nykypohjalta ilman lakisääteistämistä. Jos asumisneuvonta kuitenkin haluttaisiin lakisääteistää, valtiovarainministeriö pitää parhaana vaihtoehtona ARAn koordinoimaa sopimusmallia.

ARAn koordinoimaan sopimusmalliin ei liittyisi edellä kuvattuja ongelmia esimerkiksi asumisneuvonnan kohdentamisesta tai rahoittamisesta. Se mahdollistaisi nykyisenkaltaisten, joustavien ja kuntakohtaisten toimintamallien jatkumisen sekä asumisneuvonnan keskittymisen vain niihin kuntiin, joissa sille on todellista tarvetta. Jotta vaihtoehtoa voitaisiin pitää varteenotettavana, olisi kuitenkin selkeytettävä vielä useita käytännön näkökohtia.

Aivan keskeistä olisi varmistua siitä, että ARAn koordinointi toisi aitoa lisäarvoa asumisneuvonnan käytännön toteuttamiseen ja kuntien rooliin sekä asumisneuvonnan saatavuuteen, eikä muodostuisi ainoastaan ylimääräiseksi hallinnolliseksi taakaksi. On epäselvää, voisiko ARAlla olla sellaista kunnista riippumatonta osaamista, jolla se pystyisi määrittelemään esimerkiksi työryhmäraportissa kuvatulla tavalla riittävän kunnassa tarvittavien asumisneuvojen määrän ja esimerkiksi palvelun saatavuustarpeen, kun oletettavasti kunnissa on kuitenkin paras tuntemus omalle toimialueelleen kohdistuvasta palvelutarpeesta. Työryhmäraportissa ei ole eritelty kustannusvaikutuksia millekään vaihtoehdolle. Tässä mallissa valtiovarainministeriön käsitys kuitenkin on, että lakisääteisen tehtävän asettaminen ARAlle edellyttäisi sille pysyvät, lakisääteiset lisäresurssit mutta varsinaisesti sopimuksiin käytettävien

määrärahojen ja avustusten taso olisi harkinnanvaraista. Valtiovarainministeriö suhtautuu ehdotettuun koordinaatiomalliin sinänsä avoimesti, mutta edellyttää, että sille voidaan osoittaa riittävä lisäarvo nykymalliin nähden.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Sami Yläoutinen
Nimenselvennys

Jakelu

YM Ympäristöministeriö
YM RYMO Lähiympäristö ja asuminen -yksikkö, Liisa Meritähti

Tiedoksi

VM KAO Hallinto- rakenne ja talousyksikkö, Ville Koponen
VM BO Finanssipolitiikan yksikkö, Armi Liinamaa